

Gemeentefinanciën en de formatie

21 november 2025

VNG Overijsseldag – platform
financieel domein

Actualiteiten?

- Spuks?
- Herijking?
- Normeringssystematiek?
- Toezicht?
- Jeugdzorg?
- Formatie!

Wat is belangrijk bij een formatie?

- Inhoud
- Cijfers
- Context

Formatie: de inhoud

- Wat hebben partijen in hun verkiezingsprogramma staan?
- Alleen de partijen die nu soort van in het mandje zitten: CDA, D66, GroenLinks/PvdA, JA21, VVD
- Focus op tekst over interbestuurlijke/financiële verhoudingen

CDA

- Regels en financiële afspraken *[tussen Rijk en gemeenten]* moeten meerjarig en betrouwbaar zijn
- Voor taken die het Rijk bij decentrale overheden belegt, moet worden gezorgd dat decentrale overheden deze taken ook kunnen uitvoeren, waaronder fatsoenlijke financiële middelen
- In de afspraken tussen Rijk en gemeenten komt een gegarandeerde ondergrens voor de autonome ruimte van gemeentelijke begrotingen: het samenlevingsdeel. Dit samenlevingsdeel waarborgt autonomie van gemeenten

CDA (2)

- Zoveel mogelijk Specifieke Uitkeringen (SPUK's) voor gemeenten en provincies worden overgeheveld naar het Gemeente- of Provinciefonds waarbij prestatieafspraken worden gemaakt, waardoor de verantwoordingslast vermindert
- Het Rijk en de gemeenten houden zich aan de (financiële) afspraken van de Hervormingsagenda Jeugd
- We introduceren een leegstandsheffing in de wet
- Met de planbatenheffing kunnen winsten vanwege gestegen waarden van grond gericht worden ingezet in gebiedsontwikkeling

D66

- D66 wil een betere samenwerking tussen Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten, met heldere rolverdelingen en eerlijke financiering. Het Rijk voert regie, maar geeft ruimte voor lokaal maatwerk.
- Om de scheefgroei tussen Rijk en gemeenten in taken en middelen recht te trekken, geven we een forse impuls aan het Gemeentefonds. Gemeentelijke belastingen en heffingen zorgen nu voor nog geen 20% van de gemeentelijke inkomsten. Daarom breiden we ook het lokale belastinggebied uit.
- Het Rijk stimuleert actief grondbeleid van gemeenten. Hiermee kunnen we het voorzieningenniveau en het type woningbouw op peil brengen. Daarbij voeren we ook een planbatenheffing in (...)

GroenLinks-PvdA

- (We) geven de minister van Binnenlandse Zaken meer bevoegdheden en zorgen we voor een onafhankelijke arbiter voor financiële verhoudingen. Dit onafhankelijke orgaan gaat zich bezighouden met het monitoren van de balans tussen taken en middelen, de indexatie van gemeente- en provinciefonds, en kan knopen doorhakken over financiële geschillen tussen overheidslagen.
- Gemeenten en provincies krijgen structureel voldoende middelen om hun taken uit te voeren en een blijvende stevige financiële basis. We zorgen ervoor dat taken en middelen in balans worden gebracht door het advies van de Raad Openbaar Bestuur (Afrekenen met Disbalans) nauwgezet uit te voeren. Gemeente- en Provinciefonds groeien mee met de taken die medeoverheden hebben en krijgen - en met de reële kosten om die uit te voeren

GroenLinks-PvdA (2)

- (We) geven gemeenten meer mogelijkheden om lokale belastingen progressief te heffen
- Met een gemeentelijke heffing op langdurig leegstaande woningen gaan we ook leegstand tegen
- De bouwstimulans is een gemeentelijke heffing op braakliggende terreinen met een woonbestemming
- Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de jeugdzorg, maar krijgen daar nu onvoldoende geld voor. We stellen structureel voldoende geld beschikbaar voor kinderen die hulp nodig hebben en nemen het advies van de deskundigencommissie volledig over

JA21

- Gemeenten meer ruimte geven voor passende uitvoering van verplichtingen op lokaal niveau, zonder extra bezuinigingen vanuit het Rijk
- De kortingen op het Gemeentefonds waarmee gemeenten worden geconfronteerd, moeten dan ook van tafel
- Geen Wmo-bezuinigingen als gemeenten de Wmo-taken goed uitvoeren

VVD

- We hebben vertrouwen in de lokale democratie en kiezen voor meer bestedingsvrijheid voor gemeenten en provincies en dus voor minder specifieke uitkeringen
- We geven gemeenten de instrumenten die nodig zijn om uitgaven beheersbaar te maken en zorgen dat taken en middelen voor gemeenten en provincies in balans zijn.
- Leges mogen maximaal kostendekkend zijn.
- Gemeenten die bouwrecords breken krijgen een financiële bonus om in nieuwe woningbouwplannen te investeren
- Jouw koophuis is geen melkkoe voor de gemeente. Daarom begrenzen we de onroerendezaakbelasting, maar houden we rekening met de verantwoordelijkheden van gemeenten.

VVD (2)

- We willen dat gemeenten alleen betaald parkeren invoeren of uitbreiden als het aantoonbaar nodig is om de parkeerdruk te reguleren
- We zijn niet voor een groter decentraal belastinggebied, want dat leidt alleen maar tot een lastenstijging voor de inwoners
- We onderzoeken hoe we op termijn over kunnen gaan op een ingezetenenheffing als alternatief voor bestaande lokale en regionale belastingen
- Om de woonlasten onder controle te houden maximeren we de jaarlijkse stijging van de onroerendezaakbelasting

Formatie: de cijfers

- Er deden 10 partijen mee aan de doorrekening: GroenLinks-PvdA, VVD, NSC, D66, BBB, CDA, SGP, CU, Volt, JA21
- In principe in lijn met verkiezingsprogramma...
- Belangrijk: alleen door CPB geaccordeerde 'pakketten'
- CPB kiest eigen (basis)pad
- Geen absolute waarheid, wel een startpunt voor een gesprek (zou Herman Tjeenk Willink zeggen)

Even over het basispad van het CPB

- Vorige keer werd b.v. opschalingskorting niet geheel meegenomen. Deze keer is wel de reeks GF/PF overgenomen (dus inclusief 'ravijnkorting'). Tegelijk werden er geen generieke kortingen meer gehonoreerd.
- De uitgaven voor zorg worden in totaliteit geraamd door het CPB, inclusief de stijging van de kosten voor de Jeugdzorg. Dat wordt door CPB echter niet vertaald naar een hoger GF.

GroenLinks-PvdA

- Intensivering Gemeentefonds 1,3 mld.
- Planbatenheffing 1,5 mld
- *Leningen aan corporaties, investeringsinstelling, intensivering achtervang*

VVD

- Besparing op reïntegratiebudget -0,3 mld
- Stroomlijnen armoederegelingen -0,2 mld

D66

- Intensivering Gemeentefonds 1,2 mld
- SPUK onderwijshuisvesting 0,2 mld
- SPUK verduurzaming/kwaliteitsverbetering onderwijshuisvesting 0,3 mld
- Planbatenheffing 1,3 mld
- Herintroductie OZB gebruikersdeel 3 mld
- Afschaffen vrijstellingen niet-woningen 1,2 mld
- *Grondfaciliteit voor gemeenten*

CDA

- Intensivering Gemeentefonds 0,3 mld
- SPUK onderwijsachterstandenbeleid 0,2 mld
- Planbatenheffing 0,2 mld
- *Grondfaciliteit voor gemeenten*

JA21

- Intensivering Gemeentefonds 0,4 mld

Doorrekeningen 2023

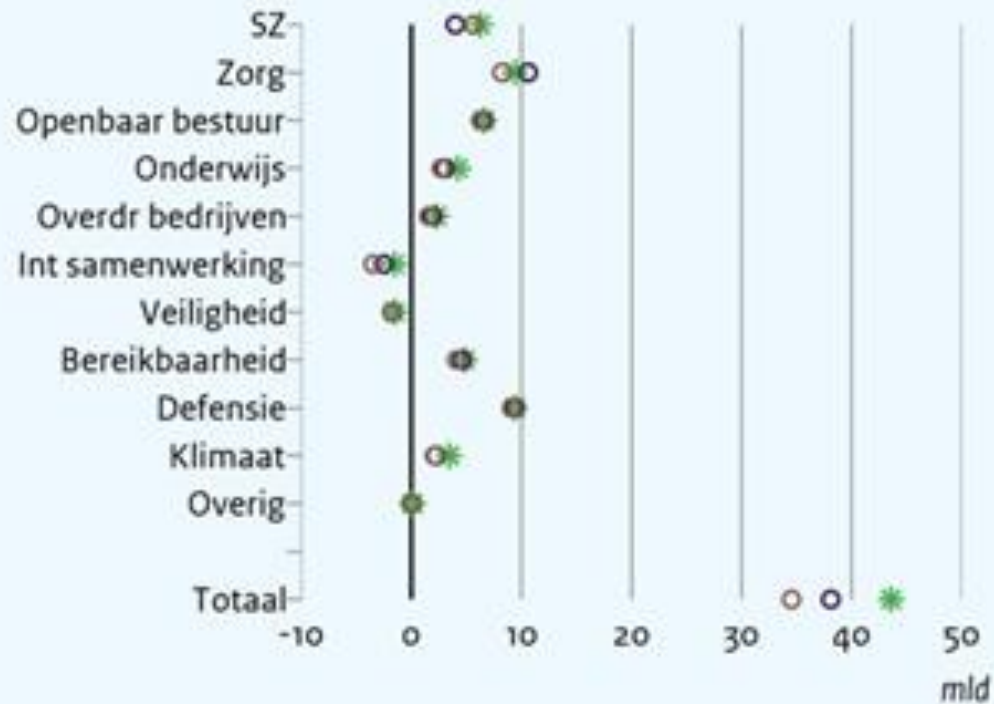
Onderwerp	CDA	D66	GL/ PvdA	JA21	VVD
Basispad, waarvan:	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
- <i>Opschalingkorting afschaffen</i>	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
- <i>Bezuiniging Jeugdzorg op niveau 2025</i>	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Intensivering GF	1,2	1,4	1,3	-0,5	0
Ombuigingen					
<i>Specifieke uitkeringen</i>		0,6			
Totaal t.o.v. basispad	1,2	2,0	1,3	-0,5	0
<i>Verruiming belastinggebied (wordt afgeroomd van GF)</i>	4,0	5,8	0,3		

Doorrekeningen 2025

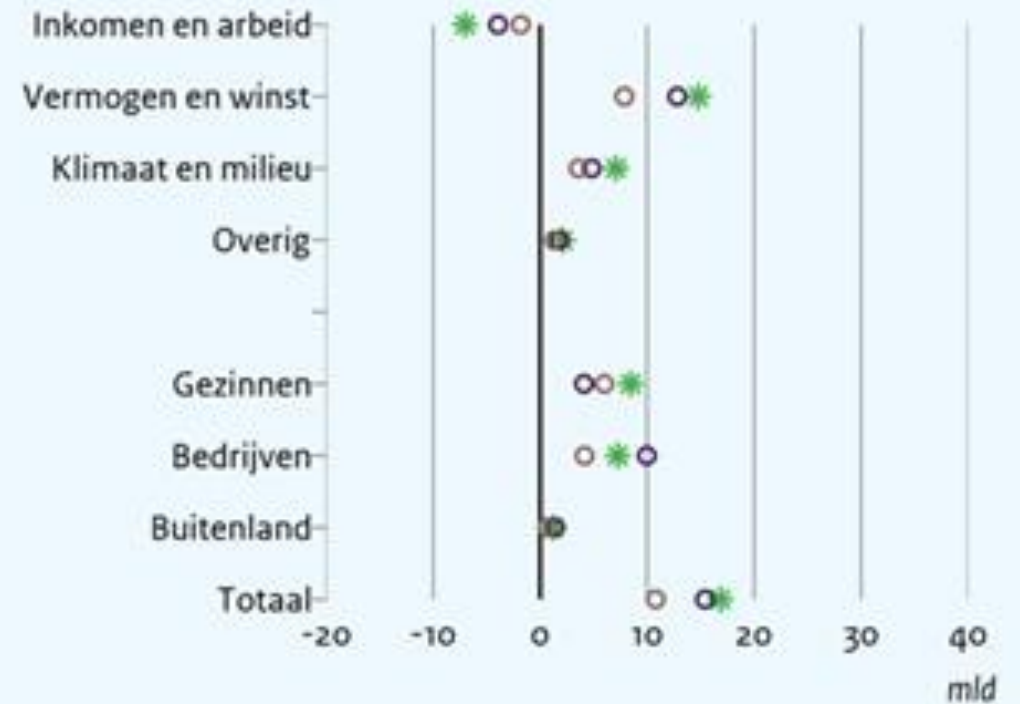
Onderwerp	CDA	D66	GL/ PvdA	JA21	VVD
Basispad CPB (jeugdzorg)	?	?	?	?	?
Intensivering GF	0,3	1,2	1,3	0,4	0
Ombuigingen					-0,5
<i>Specifieke uitkeringen</i>	<i>0,2</i>	<i>0,5</i>			
Totaal t.o.v. basispad	0,5	1,7	1,3	0,4	-0,5
<i>Verruiming belastinggebied (wordt afgeroomd van GF)</i>	<i>0,2</i>	<i>5,5</i>	<i>1,5</i>		

uitgaven (2030 tov 2026)

- * D66-CDA
- D66-WVD-GLPvdA-CDA
- D66-WVD-CDA-JA21

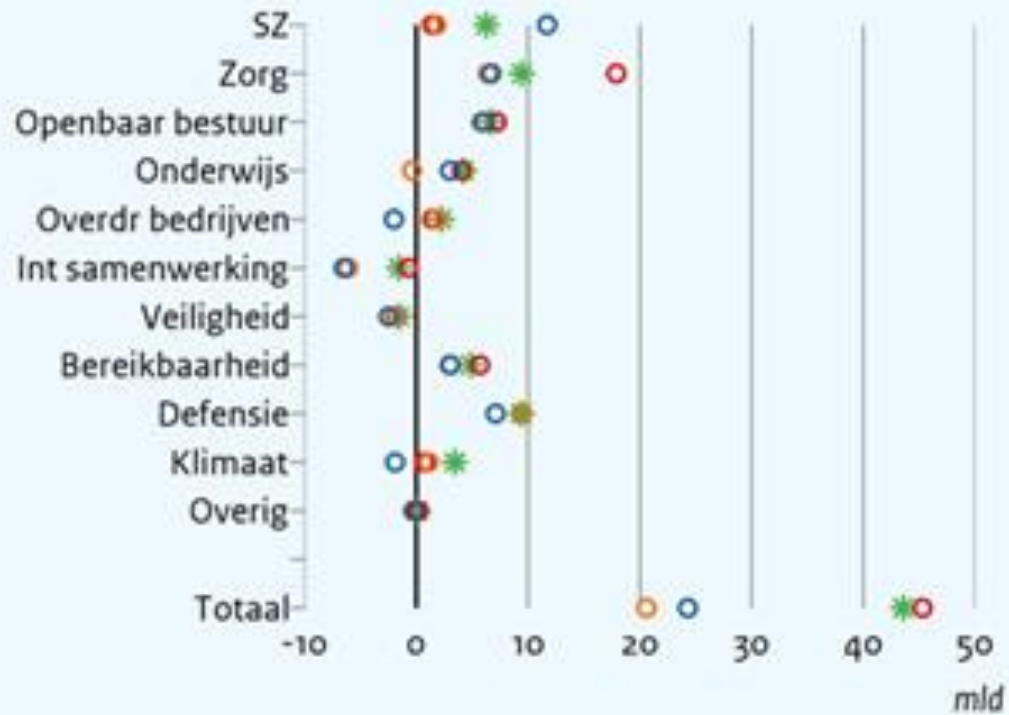
beleidsmatige lasten (2030 tov 2026)

- * D66-CDA
- D66-WVD-GLPvdA-CDA
- D66-WVD-CDA-JA21

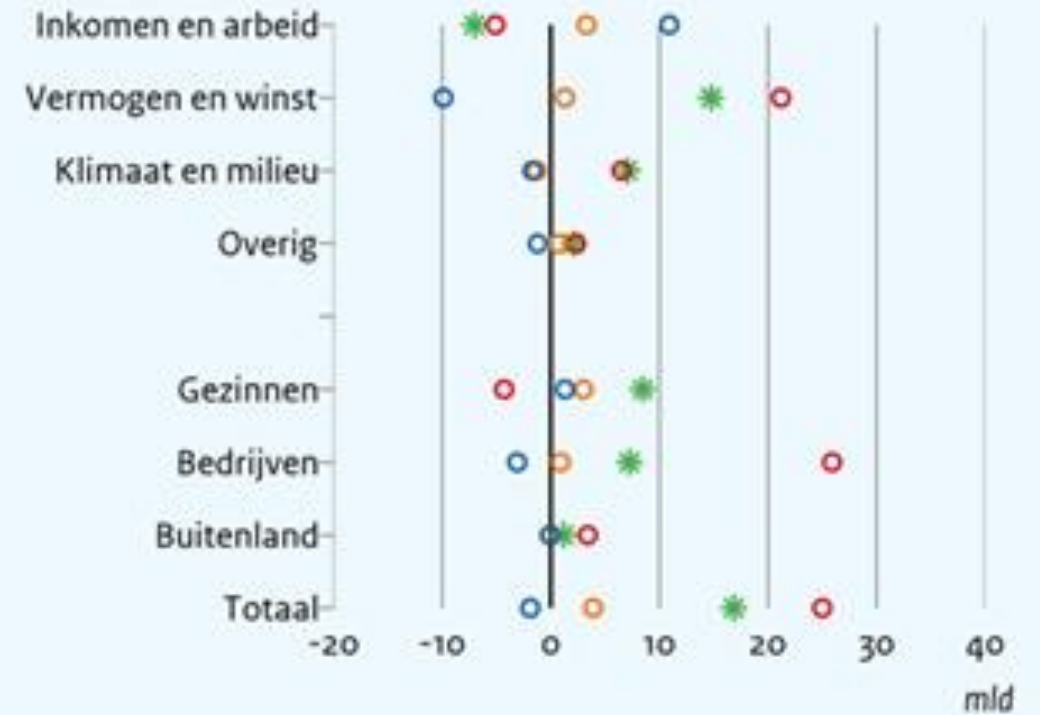
Bron: Bert Smid (CPB), LinkedIn

uitgaven (2030 tov 2026)

* D66-CDA
 ○ GL-PvdA
 ○ WVD
 ○ JA21

beleidsmatige lasten (2030 tov 2026)

* D66-CDA
 ○ GL-PvdA
 ○ WVD
 ○ JA21

Bron: Bert Smid (CPB), LinkedIn

Formatie: de context

- Door besluiten bij vorige formatie staat begroting onder druk (stikstof, asiel)
- Dit kabinet moet NAVO-norm van 3,5% in de begroting verwerken (en iets doen met de 1,5%)
- Op zich staat Nederland er goed voor: begrotingstekort en schuld op dit moment ruim binnen de marges
- Er lijkt wel iets meer besef dat een kabinet het niet alleen kan doen

VNG-inzet: 'Bouwstenen voor een nieuw regeerakkoord'

- Veel maatschappelijke organisaties en koepels kwamen begin november samen bij de VNG
- Doel: inzichten delen, voorstellen aanscherpen en gezamenlijk eigenaarschap
- Breed palet aan sectoren: zorg, onderwijs, woningcorporaties, bedrijfsleven, medeoverheden en andere maatschappelijke partners
- Bouwstenen zijn officieel aangeboden aan de informateur
- Precaire fase: inhoud wordt nog niet publiek gedeeld
- Op de ALV wordt een tussenstand gegeven

Bouwstenen voor een regeerakkoord

- **Ruimte:** Samenhangende aanpak van woningbouw, energie, infrastructuur, water en natuur, met structurele investeringsinstelling en langetermijnbeleid.
- **Economie van de Toekomst:** Minder regeldruk, meer innovatie en investeringen in kennis en sleuteltechnologieën.
- **Bestaanszekerheid:** Eenvoudiger sociaal stelsel met minder regelingen en meer maatwerk voor gemeenten.
- **Jeugd, onderwijs en kansengelijkheid:** Sterke pedagogische basis, integratie van opvang en onderwijs. Kansengelijkheid centraal.
- **Gezondheid, welzijn en zorg:** onvermijdelijk dat de groei van de vergrijzing gerelateerde uitgaven in lijn met de structurele groei wordt gebracht. Daarom moeten we van nazorg naar voorzorg met wettelijke gezondheidsdoelen, preventie en digitalisering.

Bouwstenen voor een nieuw regeerakkoord

- **Asiel en migratie:** Uitvoerbaar en humaan beleid gericht op het scenario gematigde groei van de Staatscommissie Demografie. Snellere integratie en eerlijke opvangverdeling.
- **Weerbaarheid:** Nederland moet weerbaar en veerkrachtig worden, ook op digitaal gebied. Dit is een taak voor de hele samenleving, niet alleen voor defensie of de veiligheidsdiensten. Investeren in cyberveiligheid, energiezekerheid en publieke crisisrespons.
- **Investeringsagenda:**
 - Binnen de rijksuitgaven moet meer prioriteit worden gegeven aan investeringen in het toekomstig verdienvermogen van Nederland.
 - De noodzakelijke groei van de defensie-uitgaven – om Europa en Nederland veilig te houden – vraagt om een herprioritering binnen de rijksuitgaven.
 - De grote transitie in Nederland kunnen we voorfinancieren via de staatsschuld.

Motie Chakor / Interbestuurlijke Studiegroep

- “verzoekt de regering om een interbestuurlijke studiegroep advies uit te laten brengen met daarin een gedeelde probleemanalyse, mogelijke oplossingen, onderscheiden verantwoordelijkheden en beleidsopties voor het takenpakket en de bekostiging van decentrale overheden [...]”
- Onder leiding van Han Polman, met directeuren koepels en BZK, FIN, OCW en VRO
- Inzet VNG:
 - Borgen van de spelregels en werkwijze voor interbestuurlijke samenwerking in het nieuwe regeerprogramma,
 - Het vergroten van de aandacht voor de ongelijke positie van regio's op basis van de uitgangspunten van het rapport Elke regio telt.

En dus?

- Op papier ziet het er best goed uit: zeker in verkiezingsprogramma's, maar ook wel in doorrekeningen
- Bouwstenen sluiten goed aan bij opdracht informateur Buma
- Rapport Studiegroep kan nog een zetje geven
- Geen reden tot paniek, maar ook nog niet voor een feestje
- Is de formatie afgerond als de collegevorming van start gaat?
- KWW!